

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДРУЖНІХ СТОСУНКІВ МІЖ ДІТЬМИ В КОЛЕКТИВНІЙ ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Юлія Дидикало

м. Київ

У статті розглядається методика формування дружніх стосунків між дітьми в колективній образотворчій діяльності. Порівнюються стосунки в дитячому колективі до експерименту та після проведеної роботи. Надаються педагогічні рекомендації по формуванню дружніх стосунків між дітьми в процесі колективної образотворчої діяльності.

Ключові слова: взаємовідносини, констатувальний експеримент, формувальний експеримент, контрольний експеримент, рівні розвитку колективних взаємин дітей.

Стосунки в дитячому колективі мають вагомий вплив на подальший розвиток та становлення дитини як особистості. Саме дружні стосунки, взаємодопомога, позитивна атмосфера в групі сприяють тому, що діти із задоволенням виконують доручення вихователя, допомагають товаришам, краще навчаються.

Проаналізувавши дослідження вчених ми прийшли до висновку, що колективна образотворча діяльність, як одна із форм організації життя дітей сприяє виникненню різних стосунків між ними. Саме взаємини в спільній діяльності формують здатність дитини входити в колектив однолітків, діяти в ньому певним чином, встановлювати товариські і дружні зв'язки, підкорятися вимогам товариства. У колективній образотворчій діяльності у дітей виховується гуманне ставлення до ровесників, взаєморозуміння, усвідомлення вимог вихователя та товаришів, уміння рахуватися з громадською думкою та інтересами колективу. [1, 45]

Наше експериментальне дослідження проводилось на базі ДНЗ № 436 м.

Києва, Оболонського району. Дослідження проводилось в три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

Для дослідження було обрано дві групи дітей старшого дошкільного віку – експериментальну (17 дітей) та контрольну (17 дітей), з приблизно однаковим рівнем розвитку, в яких працюють вихователі однакової кваліфікації.

Мета нашої дослідно-експериментальної роботи полягала в тому, щоб підтвердити думку про ефективність використання колективної образотворчої діяльності для розвитку дружніх стосунків.

Дане експериментальне дослідження ми розпочали зі спостереження. Велося спостереження за колективними іграми дітей, працею, спілкуванням у побуті та на прогулянках.

В основному, діти були дружними, майже не сварилися із-за іграшок, конфлікти виникали рідко. Переважній більшості дітей були притаманні ігри невеликими групами, до того ж нетривалі.

В праці діти неохоче відкликалися на прохання вихователя прибрати іграшки всім разом. Зазвичай в цьому процесі брали участь 2-3 дитини, а інші лише вели спостереження. Дітям більше подобається наводити порядок в ігрових куточках ("Кухня", "Перукарня", "Книгарня") по 2-3 особи.

У побуті та на прогулянках діти грають групками по 2-3 особи. Вони лише між "свою" підгрупкою діляться іграшками, допомагають один одному.

Для визначення стану дружніх стосунків в образотворчій діяльності в групі було проведено колективне заняття з аплікації.

Мета заняття була такою: виявити стан дружніх стосунків в групі дітей в процесі колективної образотворчої діяльності.

Форма організації дітей була такою: діти контрольної та експериментальної груп були включені в процес виконання колективного панно.

Перед дітьми було поставлено завдання виконати колективну аплікацію на тему: «Весняні квіти». Для цього дітям необхідно було вирізати квіти з

різнокольорового паперу, серединки квітам, листочки та наклеїти їх на ватман, який висітиме на стенді.

Діти активно приступили до роботи, їм сподобалося завдання. І тут вони зіткнулися з проблемою: стояло завдання розподілити між собою роботу, хто вирізатиме квіти, серединки, листочки.

Вони почали "активно" це обговорювати. Кожен хотів вирізати лише квіти, діти відмовлялись від допомоги товариша. Без втручання вихователя вони не могли дійти згоди. Вихователь розподілив ролі і лише тоді діти приступили до роботи. Коли були готові квіти та листочки, ми зіткнулися з наступною проблемою – діти наввипередки почали клеїти заготовки, кожен намагався приклеїти якомога більше свого і у найвиднішому місці. Результат роботи їх мало цікавив, робота виконувалася неохайно. Обговорення результату роботи показало, що майже не було дітей, які б вболівали за кінцевий результат, кожен турбувався лише про свою частку роботи.

На основі проаналізованої наукової літератури оцінювання рівня розвитку дружніх стосунків засобами колективної образотворчої діяльності відбувається з урахуванням таких критеріїв:

- 1) спільно обговорюють тему;
- 2) разом розподіляють роботу і матеріали;
- 3) допомагають один одному;
- 4) вболівають за спільну роботу;
- 5) вболівають лише за частину своєї роботи.

Під час експерименту ми використовували такі методи: систематичне цілеспрямоване спостереження за поведінкою дітей в різних видах образотворчої діяльності, індивідуальні бесіди.

Аналіз проведеного колективного заняття показує, що і в експериментальній, і в контрольній групах проявляються такі особливості стосунків дітей: невміння разом ставити мету, уявляти результат, розподіляти роботу, допомагати один

одному. В колективній образотворчій діяльності не завжди спостерігаються позитивні взаємини між дітьми старшого віку. Педагогічні дослідження і наші власні спостереження дали змогу виявити факти недоброзичливого ставлення окремих дітей до однолітків (вони відбирали пензлики в товаришів, виявляли небажання брати участь в колективній діяльності). Часто дитячі угруповання розпадалися так і не склавшись. Причиною цього були егоїстичні дії окремих дітей. Отже, дуже важливо вдосконалювати спільну діяльність і дитячі взаємини в ній.

У цілому дані констатувального етапу експерименту дозволили нам зробити наступні висновки:

1. Діти не мають досвіду колективного обговорення теми: відсутня єдність задуму.
2. Діти переважно виконують ту частину роботи, яка їм подобається, не рахуються з думкою товаришів.
3. Лише окремі діти допомагають товаришеві.
4. Більша частина дітей вболіває лише за частину своєї роботи, а не за гарний кінцевий результат.

Таким чином, і в контрольній, і в експериментальній групах 50% і 41% дітей відповідно мали низький рівень розвитку колективних взаємин. У процесі подальшої роботи з дітьми наші зусилля були спрямовані на підвищення цього рівня, формування активних, тривалих, цілеспрямованих дружніх стосунків.

В процесі формувального експерименту ми виходили з того, що основою гуманного ставлення до людей є здатність до співпереживання, співчуття. Тобто процес виховання повинен спрямовуватися на зняття фіксації дитини на власному «Я» за рахунок розвитку уваги та співучасті до партнера. Він має передбачати перебудову ціннісних орієнтирів і методів, базуватися на принципах відмови від оцінок, змагального характеру. Формування почуття суспільності, бажання бачити в ровесникові друга та партнера – це той

фундамент, на якому базується моральне ставлення до партнера: воно і породжує співчуття, співпереживання і співучасть. [2, 105]

Виходячи з цих положень, ми використали ігри та колективні заняття з образотворчої діяльності, зміст яких був спрямований на привертання уваги до партнера, його зовнішності, дій, вчинків, вміння працювати в колективі. Для цього переважно використовували ігрові методи, що передбачали взаємодію дітей способом спілкування без слів. Для цього ми розробили власну методику. Програма ігор у експериментальній групі складалася з 7 етапів.

1. Спілкування без слів.

Основна мета – відмова від звичних для дітей вербальних засобів взаємодії. Адже спілкування без слів виключає сварки, суперечки і т.д. В кожну гру вводиться мова « умовних сигналів» - фізичні контакти, за допомогою яких учасники спілкуються без предметних атрибутів. Вихователь грає разом з дітьми, показує зразки дій, час від часу коментує, спрямовує увагу дітей.

2. Життя у лісі.

Вихователь. Уявіть собі, що ви опинилися у лісі, і розмовляєте на різних мовах. Але вам потрібно якось спілкуватися між собою. Як це зробити? Як запитати про щось? Як виразити своє доброзичливе ставлення, не промовивши ні слова? Щоб запитати як справи, плескаємо долонею по долоні товариша (показ). Щоб відповісти, що все добре, нахиляємо голову до плеча, хочемо виразити дружбу та любов – ніжно гладимо по голові (показ). Готові? Починаємо. Зараз ранок, визирає сонечко, ви щойно прокинулись...

3. Добрі ельфи

Вихователь. Колись дуже давно люди, борючись за виживання, змушені були працювати вдень і вночі. Вони дуже стомлювались. Добрим ельфам їх стало дуже шкода. Коли наставала ніч, вони почали прилітати до людей і заколихувати їх добрими словами, гладячи по голівці. І люди засинали. А зранку, сповнені сил та енергії бралися за роботу.

Зараз ми з вами поділимось і розіграємо ролі давніх людей і добрих ельфів (поділ дітей на 2 групи). Втомлені люди продовжують працювати, а ельфи прилітають і заколихують їх (потім групи міняються ролями).

4. Пташенята.

Вихователь. Ви знаєте, як з'являються на світ пташенята? Спочатку вони розвиваються у шкаралупі. Через деякий час вони розбивають її дзьобиком і виходять назовні. Все для них нове: квіти, трава, сонечко. Пограємо у пташенят? Тоді присядемо і почнемо розбивати шкаралупу. Ось так! (показ). Все! Розбили! А тепер будемо досліджувати світ – познайомимося один з одним, пройдемося кімнатою, принохаємося до предметів. Але не розмовлятимемо, лише пишатимемо.

5. Мурашки.

Вихователь. Чи доводилось вам колись бачити мурашник, всередині якого постійно кипить життя? Ніхто з мурашок не сидить без діла. А пізньої осені мурашки збираються разом, щоб заснути у своєму теплому будиночку. Вони сплять міцно, що їм не страшні ні сніг, ні морози. Мурашник прокидається з приходом весни. Але перш ніж зайнятися роботою, мурахи влаштовують величезне святкування.

Давайте зіграємо роль мурашок у радісний день свята. Покажемо, як вони вітають один одного, радіють приходу весни, як розповідають про свої сни. Тільки не забуваємо про те, що мурашки не вміють розмовляти. Тому будемо спілкуватися жестами.

6. Театр тіней.

Вихователь. Чи звертали ви увагу на те, як у сонячний день за вами слідує власна тінь, з точністю повторюючи всі ваші рухи? Вона все робить безшумно.

Уявімо, що ми – наші тіні. Погуляємо по кімнаті, подивимось один на одного, спробуємо поспілкуватися, а потім разом що-небудь побудуємо із вигаданих кубиків. Але як? Будемо рухатися тихо-тихо, не вимовляючи ні звуку. Почали!

7. Іграшки, що ожили.

Вихователь. Закрийте очі і уявіть свою найулюбленішу іграшку, подумайте, що вона, прокинувшись, робить вночі. Уявили? Тоді пропоную вам виконати роль улюбленої іграшки і познайомитися з іншими іграшками. Але всі наші дії повинні виконуватися мовчки, щоб не розбудити старших. А після гри спробуйте відгадати, хто яку іграшку зображував.

Зміст ігор, рівні права, заборона на вербальні контакти знімають напруженість, замкнутість, страх того, що хто-небудь може образити, не прийняти у гру. Доброзичливе ставлення послаблює захисні бар'єри, спрямовує увагу дітей один на одного. Закінчувати гру потрібно в той момент, коли педагог помічає, що діти стомилися, відступають від правил.

Наступним етапом формувального експерименту було використання ігор-драматизацій. Серед переліку вже знайомих групі творів українських та зарубіжних письменників, а також народних казок, ми запропонували дітям обрати 2 казки, які б вони хотіли розіграти в ролях:

Н. Кулик «Ромасеве яблуко і Петрикова груша»

М. Стеценко «Гіркий апельсин»

В. Осєєва «Сині листочки»

Народна казка «Ріпка»

Діти обрали оповідання «Сині листочки» та казку «Ріпка». Ці твори були неодноразово прочитані, здійснено їх аналіз. Після ознайомлення зі змістом були розподілені ролі, підібрані костюми та декорації. Діти були дуже зацікавлені участю у підготовці драматизацій, ретельно вчили свою роль. Під час репетицій допомагали один одному. Мотив дружби, взаємодопомоги увійшов у повсякденні ігри дітей. Після показу драматизації у групі, казка «Ріпка» була показана іншим групам дитячого садка.

І нарешті, завершальним етапом розвитку дружніх стосунків було колективне заняття з образотворчої діяльності. Ми обрали аплікацію "Квітуха гілочка

абрикоса". З дітьми було проведено попередню роботу: розгляд голої гілки, прикріпленої на стенді, відгадування загадок, розподілення та обговорення етапів виконання завдання. І під фонограму "Щебет птахів" діти приступили до роботи. Одні діти вирізали пелюстки, інші - серединки та склеювали їх разом. А коли були готові заготовки, прикрасили гілочку квітами, помилувалися нею. Слід відмітити, що діти рівномірно прикрашали гілку, не сварилися та не штовхалися біля стенду, допомагали один одному. Обговорення результату колективної роботи показало, що у ставленні до товариша діти виявляли повагу, переважну кількість дітей цікавив кінцевий результат, вони хвалили один одного за гарний кінцевий результат.

Після проведеної роботи під час спостережень за ігровою діяльністю дітей, бесід ми з'ясували, що використання нашої методики показало ряд позитивних моментів. Діти почали самостійно, без втручання вихователя вирішувати багато конфліктів, більше колективно грати, значно знизилась агресивність тих дітей, які не бажали брати участі у спільних іграх, підвищилась участь замкнених дітей. Внаслідок проведеної роботи, спрямованої на виховання у дітей дружніх взаємин в колективній образотворчій діяльності, значно зріс інтерес до ровесників, діти стали проявляти щире, доброзичливе ставлення один до одного. Відповідно до досвіду, набутого в іграх, колективній образотворчій діяльності, організованих нами, для більшості дітей стали характерними щирість, взаємодопомога, прагнення до виконання правил поведінки. Об'єднуючись в ігрові групи, діти старанно виконували обрані ролі, домовлялися між собою, охоче приймали нових учасників. Вони впевнились у перевазі колективних стосунків, зацікавились ними.

Література:

1. Приходько Ю. А. Формування позитивних взаємин у дитячому колективі. - К.: Рад. шк., 1987. - 126 с.
2. Усова А. П. Роль игры в воспитании детей /Под ред. А. В. Запорожца.- М.:Просвещение, 1976.

Аннотация: В статье рассматривается методика формирования дружеских отношений между детьми в коллективной изобразительной деятельности. Сравниваются отношения в детском коллективе до эксперимента и после проведенной работы. Предоставляются педагогические рекомендации по формированию дружеских отношений между детьми в процессе коллективной изобразительной деятельности.

Ключевые слова: взаимоотношения, констатирующий эксперимент, формовочный эксперимент, контрольный эксперимент, уровень развития коллективных взаимоотношений детей.

Abstract: the method of forming friendly relations between children in the collective fine arts activities. Compared relationships in children's groups to experiment and after the work. Offer educational rekomedatsiyi in forming friendly relations between children in the process of collective representational activities.

Keywords: relationship of the primary experiment, molding experiment, a control experiment, the level of relations between children.